

Warszawa, 13-07-2023 r.

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

**Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Wojciech Brzozowski**

IX.022.2.2023.KKo

**Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości
Prokurator Generalny**

Szanowny Panie Ministrze,

w odpowiedzi na pismo z dnia 28 czerwca 2023 r. (znak: DLPK-I.402.2.2023) przedkładałam uwagi do projektu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie trybu przyjmowania dzieci matek pozbawionych wolności do domów dla matki i dziecka przy wskazanych zakładach karnych oraz szczegółowych zasad organizowania i działania tych placówek (A 504) – dalej: projekt rozporządzenia.

1. Projekt rozporządzenia nie zawiera żadnego terminu (nawet instrukcyjnego) na wykonanie wstępnego badania medycznego dziecka po jego przyjęciu do domu dla matki i dziecka. Badanie wstępne pozwala na ocenę stanu i potrzeb zdrowotnych dziecka oraz wydanie ewentualnych zaleceń przed kolejną, planowaną już kwartalnie (zgodnie z § 11 projektu rozporządzenia) oceną sytuacji, w tym zdrowotnej, dziecka. Stąd niezbędne jest wprowadzenie obowiązku przeprowadzenia wstępnego badania przy przyjęciu dziecka oraz określenie terminu jego wykonania.

Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur wielokrotnie podkreślał, że niezależne badanie lekarskie i właściwe dokumentowanie urazów stwierdzonych podczas badania uważane jest przez Podkomitet ds. Zapobiegania Torturom (SPT) i Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu

Traktowaniu albo Karaniu (CPT) za podstawową gwarancję prewencji tortur¹, pozwala bowiem na ujawnienie obrażeń i dokumentowanie ewentualnych śladów przemocy na potrzeby procesu karnego oraz podjęcie skutecznych działań w przypadku stwierdzenia złego traktowania. Badanie lekarskie chroni też personel i funkcjonariuszy innych służb przed bezpodstawnymi zarzutami, w przypadku gdyby np. dziecko przybyło do domu matki i dziecka z widocznymi obrażeniami.

2. Projekt rozporządzenia (§ 8) wskazuje, jakie osoby stanowią personel domu matki i dziecka, nie precyzuje jednak ich kwalifikacji ani wymaganego od nich doświadczenia. Jedynie uzasadnienie do projektu rozporządzenia podaje, że kwalifikacje opiekunki zatrudnionej w domu powinny być analogiczne jak wykształcenie opiekunów dzieci w żłobkach. Doprecyzowanie wymagań stawianych personelowi mającemu kontakt z dziećmi matek pozbawionych wolności jest szczególnie istotne w kontekście projektowanego § 5, dopuszczającego, że w przypadku okresowej niemożności sprawowania przez matkę stałej i bezpośredniej opieki nad dzieckiem przebywa ono pod opieką funkcjonariusza lub pracownika domu wyznaczonego przez kierownika domu. Ważne jest również uzupełnienie tego przepisu o zastrzeżenie, że osoby wyznaczone do opieki nad dzieckiem nie będą w tym czasie realizować innych aniżeli opieka obowiązków służbowych.

Konieczność posiadania przez personel mający kontakt z dziećmi należytego przeszkolenia wynika także z rekomendacji międzynarodowych. Zalecenia CM/Rec (2018)5² Komitetu Ministrów dla państw członkowskich Rady Europy dotyczących dzieci rodziców osadzonych w zakładach karnych, przyjęte przez Komitet Ministrów w dniu 4 kwietnia 2018 r. na 1312 posiedzeniu Komitetu Delegatów Ministrów, podnoszą, że personel mający styczność z dziećmi oraz osadzonymi rodzicami zostać powinien odpowiednio przeszkolony w obszarach obejmujących m.in.: poszanowanie praw i potrzeb dzieci, wpływ izolacji penitencjarnej oraz realiów zakładu karnego na dzieci i role rodzica, techniki wspierania osadzonych rodziców i ich dzieci, właściwej organizacji widzeń czy kontroli dziecka w przyjazny sposób (zalecenie 47).

3. Projekt rozporządzenia odnosi się do szeregu kwestii organizacyjnych związanych z zabezpieczeniem potrzeb bytowych, zdrowotnych czy wychowawczych

---

¹ Zob. raporty SPT z wizyt: na Ukrainie (CAT/OP/UKR/1, § 45–48; CAT/OP/UKR/3, § 57–61); Peru (CAT/OP/PER/1, § 20); Szwecji (CAT/OP/SWE/1, § 62–64); Drugie Sprawozdanie Ogólne CPT [CPT/Inf (92) 3, § 36–38]; raport CPT z wizyty w Polsce [CPT/Inf (2014) 21, § 26, 30].

² Tekst zaleceń w języku angielskim i francuskim dostępny jest na stronie:

<https://edoc.coe.int/en/children-s-rights/7802-recommendation-cmrec20185-of-the-committee-of-ministers-to-member-states-concerning-children-with-imprisoned-parents.html> (dostęp: 12.07.2023).

Tłumaczenie na język polski zostało opracowane przez Małopolskie Stowarzyszenie Probacja i dostępne jest na stronie internetowej Rzecznika Praw Obywatelskich:

[https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Polska%20wersja%20jezykowa%20rekomendacji%20CM_Rec\(2018\)5E.pdf](https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Polska%20wersja%20jezykowa%20rekomendacji%20CM_Rec(2018)5E.pdf) (dostęp: 12.07.2023).

dziecka. Pomija jednak jeden z kluczowych dla jego rozwoju psychologicznego aspekt, tj. utrzymywanie kontaktu ze światem zewnętrznym, w szczególności z ojcem czy innymi osobami bliskimi. Prawo dziecka do kontaktu z obojgiem rodziców wynika m.in. z art. 9 Konwencji o prawach dziecka. Utrzymywania przez dziecko więzi także z innymi osobami bliskimi bezsprzecznie może sprzyjać jego społecznemu rozwojowi i powinno być praktykowane tak szeroko, jak jest to możliwe. Nieuregulowanie powyższych kwestii oznacza, że niezrealizowany zostanie wymóg zawarty w upoważnieniu ustawowym do wydania rozporządzenia, dotyczący zapewnienia organizacji działania placówek dla matki i dziecka w sposób sprzyjający zabezpieczeniu prawidłowego rozwoju dziecka.

Przykładem obrazującym powyżej opisaną sytuację dzieci jest fakt uregulowania w porządku wewnętrznym Zakładu Karnego w Krzywańcu³ częstotliwości widzeń z ojcem dziecka zgodnie z podgrupą klasyfikacyjną matki. Nie jest właściwe ustanawianie tego rodzaju ograniczenia, godzącego w fundamentalne prawo dziecka do kontaktu z rodzicem, w akcie prawa wewnętrznego, podczas gdy prawodawca nie wypowiada się na ten temat w akcie prawa powszechnie obowiązującego.

Przywołane wyżej Zalecenia CM/Rec (2018)5 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich Rady Europy również podkreślają wagę omawianej kwestii. Zalecenie 37 zawiera m.in. rekomendację, aby podczas pobytu dziecka w jednostce penitencjarnej zapewnić mu kontakty z rodzicem, rodzeństwem oraz innymi członkami rodziny żyjącymi na wolności, chyba że stoi to w sprzeczności z najlepiej pojętym interesem dziecka.

Pragnę wyrazić nadzieję, że wskazane uwagi zostaną uwzględnione w toku dalszych prac legislacyjnych.

Z poważaniem
Wojciech Brzozowski
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
/-podpisano elektronicznie/

---

³ Zob. § 62.1 Zarządzenia N 3/II/22 Dyrektora Zakładu Karnego w Krzywańcu z dnia 4 stycznia 2023 r. w sprawie porządku wewnętrznego w Zakładzie Karnym w Krzywańcu.